

ZIEMIA I PRZYRODA

Ciekawostki o bursztynie: 40 sprawdzonych faktów

Ciekawostki zebrał: Marcin Balana · Opublikowano: 14.10.2026 · Zaktualizowano: 20.10.2026 · Zweryfikowano: 20.10.2026

Bursztyn bałtycki to skamieniała żywica drzew, której wiek badacze szacują na 34–45 mln lat, a inkluzję kryje tylko ok. 1 na 1000 jego kawałków. W Polsce najwięcej zasobów udokumentowano na Lubelszczyźnie, gdzie w 2025 r. wydobyto 39,91 t. W Muzeum Bursztynu w Gdańsku leży bryła o masie 68,20 kg, rekordowa według Guinness World Records, a w 2025 r. bryłka z Sobieszewa poleciała w kosmos.

NAJWAŻNIEJSZE W SKRÓCIE

- Bursztyn bałtycki z Sambii ma według przeglądu z 2026 r. 34–37,7 mln lat.
- Tylko ok. 1 na 1000 kawałków bursztynu bałtyckiego zawiera inkluzję.
- W 2025 r. w Polsce wydobyto 39,91 t bursztynu, a zasoby od 2018 r. wzrosły prawie 3-krotnie.
- Największa bryła bursztynu waży 68,20 kg i pochodzi z Sumatry.
- W 2024 r. opisano pierwszy bursztyn z Antarktydy, liczący ok. 83–92 mln lat.
- Zbiory bursztynu Muzeum Ziemi PAN liczą ponad 32 tys. okazów.
- Bursztynową Komnatę odtwarzano przez 24 lata, z ok. 100 000 kawałków bursztynu.

Czym jest bursztyn

1 Bursztyn bałtycki ma ponad 40 mln lat

Bursztyn to skamieniała żywica drzew, która stała się trwała, gdy po zagrzebaniu w ziemi utraciła lotne składniki. Według Encyclopaedia Britannica największe złoża leżą nad Bałtykiem w piaskach liczących 40–60 mln lat. Muzeum Gdańska podaje, że nasz bursztyn bałtycki powstał ponad 40 mln lat temu.[1][2]

Źródła: Encyclopaedia Britannica, Amber , Data odczytu: 2026.10.15; Muzeum Gdańska, Muzeum Bursztynu , Data odczytu: 2026.10.15

2 Bursztyn z Sambii ma według przeglądu z 2026 r. 34–37,7 mln lat

Bursztyn bałtycki z Półwyspu Sambijskiego pochodzi z późnego eocenu (priabonu) i ma 37,7–34 mln lat, wynika z przeglądu opublikowanego w 2026 r. Andrew J. Ross, Błażej Bojarski i Jacek Szwedo datują górne ogniwo niebieskiej ziemi, warstwy z bursztynem, na 36–35 mln lat. Autorzy proponują, by przy datowaniu taksonów w drzewach filogenetycznych przyjmować dla bursztynu bałtyckiego wiek 36 mln lat.[3]

Źródło: Ross A.J. i in., A critical review of the age of Baltic amber from the Samland Peninsula, Russia , Data odczytu: 2026.10.19

3 Na świecie jest ok. 300 odmian żywic

Muzeum Gdańska podaje, że na świecie występuje ok. 300 odmian żywic w różnym wieku i kolorze. Muzeum pisze, że znaleziono je na wszystkich kontynentach oprócz Antarktydy, ale niewykluczone, że i tam zostaną kiedyś odkryte. Podstawową odmianą bursztynu w Polsce jest bursztyn bałtycki, nazywany też sukcyńitem.[2][4]

Źródła: Muzeum Gdańska, Muzeum Bursztynu , Data odczytu: 2026.10.15; Kasiński J., Bursztynowa Lubelszczyzna , Data odczytu: 2026.10.15

4 W 2024 r. bursztyn znaleziono także na Antarktydzie

Pierwszy bursztyn z Antarktydy opisali w 2024 r. badacze na łamach czasopisma „Antarctic Science”. Okruchy o wielkości 0,5–1,0 mm tkwiły w ok. 5-centymetrowej warstwie węgla brunatnego z rdzenia pobranego w rynn timer Pine Island na Morzu Amundsena, przy głębokości wody 946 m. Pyłki wskazują, że żywica pochodzi z bagiennego lasu deszczowego strefy umiarkowanej sprzed ok. 92–83 mln lat.[5]

Źródło: Klages J.P. i in., First discovery of Antarctic amber , Data publikacji: 2024.11.12, Data odczytu: 2026.10.20

5 Najstarszy bursztyn ma ok. 320 mln lat

Według Gemological Institute of America najstarszy znany bursztyn pochodzi z górnego karbonu i ma ok. 320 mln lat. W 2012 r. w 230-milionletnim bursztynie z północno-wschodnich Włoch znaleziono muchówkę i 2 gatunki roztoczy. Były to stawonogi o ok. 100 mln lat starsze od wcześniej znanych okazów w bursztynie.[6][7]

Źródła: Gemological Institute of America, Amber , Data odczytu: 2026.10.15; Schmidt A.R. i in., Arthropods in amber from the Triassic Period , Data publikacji: 2012.08.27, Data odczytu: 2026.10.15

6 Bursztyn bałtycki dały głównie paleogeńskie drzewa iglaste

W XIX w. uważano, że bursztyn bałtycki powstał z żywicy hipotetycznej „sosny bursztynodajnej” (Pinus succinifera). Nowsze badania wskazują, że żywicę dawało kilka gatunków drzew nagonasiennych. Zespół Alexandra Wolfe’a w 2009 r. powiązał ją z rodziną Sciadopityaceae, której jedynym żyjącym przedstawicielem jest sośnica japońska.[4][8]

Źródła: Kasiński J., Bursztynowa Lubelszczyzna , Data odczytu: 2026.10.15; Wolfe A.P. i in., A new proposal concerning the botanical origin of Baltic amber , Data publikacji: 2009.07.01, Data odczytu: 2026.10.15

7 Bursztyn ma twardość 2–2,5 w skali Mohsa

Bursztyn jest bardzo miękki: w skali Mohsa ma twardość 2–2,5. Jego gęstość względna wynosi ok. 1,08, dlatego jest zaskakująco lekki i unosi się w nasyconym roztworze soli. Gemological Institute of America podkreśla, że to substancja organiczna, a nie minerał, i przypomina, że starożytni Grecy nazywali bursztyn „elektron”. [6]

Źródło: Gemological Institute of America, Amber , Data odczytu: 2026.10.15

8 Klasyfikację bursztynu MSB przyjęto 9 maja 2005 r.

Międzynarodowe Stowarzyszenie Bursztynników przyjęło klasyfikację bursztynu 9 maja 2005 r., a zarząd zmienił ją 5 września 2014 r. Wyróżnia ona 4 kategorie bursztynu bałtyckiego: naturalny, modyfikowany, łączony i rekonstruowany (prasowany). Encyclopaedia Britannica wyjaśnia, że bursztyn prasowany powstaje przez stapianie drobnych kawałków pod ciśnieniem, a od naturalnego odróżniają go równoległe pasma.[9][1]

Źródła: Międzynarodowe Stowarzyszenie Bursztynników (amber.com.pl), MSB amber classification , Data odczytu: 2026.10.19; Encyclopaedia Britannica, Amber , Data odczytu: 2026.10.19

Inkluzje i rekordy

9 W bursztynie zidentyfikowano ok. 1000 wymarłych gatunków zwierząt

Według Gemological Institute of America w bursztynie zidentyfikowano ok. 1000 wymarłych gatunków zwierząt i wiele rodzajów roślin. Encyclopaedia Britannica pisze o setkach gatunków kopalnych owadów i roślin. Zespół Wolfe’a nazwał bursztyn bałtycki najbogatszym zbiorem kopalnych owadów z dowolnego okresu.[6][8][1]

Źródła: Gemological Institute of America, Amber , Data odczytu: 2026.10.15; Wolfe A.P. i in., A new proposal concerning the botanical origin of Baltic amber , Data publikacji: 2009.07.01, Data odczytu: 2026.10.15; Encyclopaedia Britannica, Amber , Data odczytu: 2026.10.15

10 Tylko ok. 1 na 1000 kawałków bursztynu ma inkluzję

W bursztynie bałtyckim inkluzję zawiera tylko ok. 1 na 1000 kawałków, podaje berlińskie Museum für Naturkunde. Zaledwie 2–3 na 100 inkluzji to szczątki roślin, zwykle liście, kwiaty lub nasiona mniejsze niż 1 cm. Muzeum ma jedną z największych i najcenniejszych w Europie kolekcji bursztynu bałtyckiego i bitterfeldzkiego, a część opisów jego okazów ma ponad 100 lat.[10]

Źródło: Museum für Naturkunde Berlin, Amber forests , Data odczytu: 2026.10.19

11 W 2002 r. opisano nowy rząd owadów, znany także z bursztynu

W 2002 r. naukowcy opisali w „Science” nowy rząd owadów Mantophasmatodea, pierwszy nowy rząd od 87 lat. Opis oparto na okazach muzealnych nowego rodzaju z 2 gatunkami. Oliver Zompro otrzymał też kawałek bursztynu bałtyckiego sprzed 45 mln lat ze smukłym owadem, a autorzy zaliczyli tę skamieniałość do nowego rzędu.[11][12][13]

Źródła: Klass K.-D. i in., Mantophasmatodea: A New Insect Order with Extant Members in the Afrotropics , Data publikacji: 2002.05.24, Data odczytu: 2026.10.20; Krzemiński W., Nykiel K., Klejnot północy , Data odczytu: 2026.10.20; Science News, Whazzits get their own insect order , Data publikacji: 2002.04.23, Data odczytu: 2026.10.20

12 Największy kwiat w bursztynie ma 28 mm

Największy kwiat zachowany w bursztynie bałtyckim z późnego eocenu ma 28 mm średnicy, czyli jest ok. 3 razy większy od większości kwiatowych inkluzji, które zwykle nie przekraczają 10 mm. Opisano go ponad 150 lat temu jako *Stewartia kowalewskii*. Analiza pyłku z 2023 r. pokazała, że to roślina z rodzaju *Symplocos*. [14]

Rekord Źródło: Sadowski E.M., Hofmann C.C., The largest amber-preserved flower revisited , Data publikacji: 2023.01.12, Data odczytu: 2026.10.15

13 Największa bryła bursztynu waży 68,20 kg

Największy kawałek bursztynu waży 68,20 kg. Rekord Guinness World Records przyznano 28 czerwca 2022 r. Muzeum Bursztynu, oddziałowi Muzeum Gdańska. Bryła nie jest jednak bursztynem bałtyckim: pochodzi z kopalni węgla brunatnego koło miasta Gunung Tua na Sumatrze i w ultrafiolecie świeci niebiesko-fioletowo.[15]

Rekord Źródło: Guinness World Records, Largest piece of amber , Data odczytu: 2026.10.15

14 Gekon w bursztynie z Muzeum Gdańska ma 21 mm

Inkluzja gekona w bursztynie bałtyckim ma 21 mm długości i jest prawie kompletna, a sama bryłka mierzy 29 x 10 mm. Muzeum Gdańska pozyskało ją razem z 2 innymi inkluzjami za ponad 160 tys. zł, w 80% z dofinansowania Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Gekon był najdroższy, wyceniono go na nieco ponad 110 tys. zł, a o zakupie muzeum poinformowało w czerwcu 2021 r., przed otwarciem nowej siedziby w Wielkim Młynie 24 lipca 2021 r.[16][17]

Źródła: Dzieje.pl (PAP), Unikatowe inkluzje trafią do Muzeum Bursztynu w Gdańsku , Data publikacji: 2020.10.23, Data odczytu: 2026.10.19; Dzieje.pl (PAP), Trzy unikatowe inkluzje w bursztynie wzbogaciły zbiory Muzeum Gdańska , Data publikacji: 2021.06.28, Data odczytu: 2026.10.19

15 Pająk ptasznik w bursztynie z Gdańska mierzy ponad 4 cm

Od 2021 r. Muzeum Gdańska ma inkluzję pająka ptasznika, który mierzy ponad 4 cm. Pająk z grupy Mygalomorphae jest zatopiony w kawałku bursztynu o wymiarach 55 x 46 mm. National Geographic Polska nazywa ten okaz największą na świecie inkluzją pająka ptasznika, a muzeum pokazało go w nowej siedzibie w Wielkim Młynie.[16][17][18]

Źródła: Dzieje.pl (PAP), Unikatowe inkluzje trafią do Muzeum Bursztynu w Gdańsku , Data publikacji: 2020.10.23, Data odczytu: 2026.10.19; Dzieje.pl (PAP), Trzy unikatowe inkluzje w bursztynie wzbogaciły zbiory Muzeum Gdańska , Data publikacji: 2021.06.28, Data odczytu: 2026.10.19; National Geographic Polska, Gdańsk słynie z bursztynu nie bez powodu. Jeden z okazów poleciał nawet w kosmos , Data publikacji: 2026.08.16, Data odczytu: 2026.10.19

16 Bryłka bursztynu z Sobieszewa okrążyła Ziemię 320 razy

W 2025 r. Sławosz Uznański-Wiśniewski zabrał na Międzynarodową Stację Kosmiczną, podczas misji IGNIS, bryłkę bursztynu z plaży w Sobieszewie liczącą ok. 40 mln lat. Przed lotem podzielono ją na 2 części: większa, ważąca ponad 6 g, okrążyła Ziemię 320 razy i pokonała ponad 13 mln km. Fragmenty nazwano Kos i Mos, a Muzeum Gdańska planuje ich badania porównawcze.[19][18]

Źródła: Dudkowska-Kafar S., Gdańsk pod gwiazdami , Data odczytu: 2026.10.19; National Geographic Polska, Gdańsk słynie z bursztynu nie bez powodu. Jeden z okazów poleciał nawet w kosmos , Data publikacji: 2026.08.16, Data odczytu: 2026.10.19

Złoża i wydobywanie

17 Ok. 90% bursztynu bałtyckiego leży na Półwyspie Sambijskim

Najbogatsze złoża bursztynu bałtyckiego, kryjące ok. 90% tego surowca, występują w osadach eocenu w zachodniej części Półwyspu Sambijskiego w obwodzie królewieckim. W Polsce złoża uznawane za pierwotne leżą na Pobrzeżu Kaszubskim i na północnej Lubelszczyźnie. Ten sam bursztyn bałtycki występuje też na Wołyniu i w rejonie Bitterfeld w Niemczech.[4]

Źródło: Kasiński J., Bursztynowa Lubelszczyzna , Data odczytu: 2026.10.15

18 Na Sambii wydobywano 595–744 t bursztynu rocznie

W latach 1979–1988 w regionie Sambii wydobywano od 595 do 744 t bursztynu rocznie, podaje kwartalnik „Gems & Gemology”. Artykuł zalicza złoża Półwyspu Sambijskiego do najbardziej wydajnych źródeł bursztynu na świecie. Wiesław Krzemiński i Krystyna Nykiel z ISEZ PAN pisali, że skala wydobywania w dawnym ZSRR sięgała od kilkuset do 1000 t rocznie.[20][12]

Źródła: Shor R., The History and Reconstruction of the Amber Room , Data publikacji: 2018.12.01, Data odczytu: 2026.10.20; Krzemiński W., Nykiel K., Klejnot północy , Data odczytu: 2026.10.20

19 W Polsce udokumentowano 20 złóż bursztynu

Według Państwowego Instytutu Geologicznego na koniec 2025 r. w Polsce udokumentowano 20 złóż bursztynu o zasobach geologicznych bilansowych 3690,91 t. Aż 12 z nich leży w województwie lubelskim i zawiera 3649,08 t, a 8 w pomorskim, z zasobami 41,83 t. Największe jest złożo Niedźwiada II (2032,80 t) w powiecie lubartowskim.[21]

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Wykaz złóż bursztynu w Polsce wg stanu na 31.XII.2025 r. , Data odczytu: 2026.10.15

20 Od 2018 r. zasoby bursztynu w Polsce wzrosły prawie 3-krotnie

W wykazie PIG-PIB za 2012 r. figurowały tylko 4 złoża bursztynu o zasobach 1118 t. Na koniec 2018 r. było ich już 15, z zasobami geologicznymi bilansowymi 1326,41 t i zasobami przemysłowymi 8,60 t. Do końca 2025 r. liczba złóż wzrosła do 20, a zasoby bilansowe prawie 3-krotnie, do 3690,91 t.[22][23][21]

Źródła: Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Wykaz złóż bursztynów , Data odczytu: 2026.10.19; Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Wykaz złóż bursztynu w Polsce wg stanu na 31.XII.2018 r. , Data odczytu: 2026.10.19; Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Wykaz złóż bursztynu w Polsce wg stanu na 31.XII.2025 r. , Data odczytu: 2026.10.19

21 W 2025 r. w Polsce wydobyto 39,91 t bursztynu

W 2025 r. z 8 złóż objętych koncesją eksploatowano tylko 2, oba w powiecie lubartowskim. Ze złoża Niedźwiada III wydobyto 32,11 t, a ze złoża Górka Lubartowska-Niedźwiada 7,80 t bursztynu. Zasoby przemysłowe spadły do 2051,15 t. PIG-PIB szacuje zasoby prognostyczne północnej Lubelszczyzny na maksymalnie 22 tys. ton.[24][21]

Źródła: Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Bursztyny , Data odczytu: 2026.10.15; Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Wykaz złóż bursztynu w Polsce wg stanu na 31.XII.2025 r. , Data odczytu: 2026.10.15

22 Bursztyn ze złóż poniżej 2 ha wydobywa się na koncesji starosty

Koncesję na wydobywanie bursztynu z małego złoża, poniżej 2 ha, wydaje starosta, jeśli wydobywanie odkrywkowe bez materiałów wybuchowych nie przekracza 20 000 m³ rocznie. Dla większych złóż organem koncesyjnym jest marszałek województwa. Bursztyn jest bowiem kopaliną objętą prawem własności nieruchomości gruntowej, jak magnezyt i baryt, choć Marek Nieć uważa, że takie zaliczenie budzi wątpliwości.[25]

Źródło: Nieć M., Koncesjonowanie poszukiwań, rozpoznawania i eksploatacji złóż kopalin a wymagania racjonalnej gospodarki , Data odczytu: 2026.10.19

23 Pod Chłapowem bursztyn leży na głębokości 118–128 m

W rejonie Chłapowa warstwy z bursztynem, tzw. niebieska ziemia, zalegają na głębokości 118–128 m. Ich zasoby oszacowano na 591 tys. ton, ale wydobywanie jest nieopłacalne ze względu na głębokość i obszary chronione. Na Lubelszczyźnie leżą płycce: według PIG-PIB w złożu Górka Lubartowska koło Parczewa na głębokości rzędu 20–30 m, a według Kasińskiego średnio 15–20 m.[4][24]

Źródła: Kasiński J., Bursztynowa Lubelszczyzna , Data odczytu: 2026.10.15; Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Bursztyny , Data odczytu: 2026.10.15

24 Bursztyn wyłukuje się wodą pod ciśnieniem

W Polsce bursztyn wydobywa się z płytkich złóż w delcie Wisły i na wybrzeżu metodą wyłukiwania hydraulicznego. Do złoża wtłacza się wodę, która rozmywa piasek i wynosi go na powierzchnię razem z okruchami bursztynu. Kilkanaście takich złóż ma zasoby nieprzekraczające 2 t każde.[4]

Źródło: Kasiński J., Bursztynowa Lubelszczyzna , Data odczytu: 2026.10.15

25 Na plażach bursztyn występuje od Kołobrzegu po Mierzeję Wiślaną

Według PIG-PIB znaczące koncentracje bursztynu występują wzdłuż polskiego wybrzeża od Kołobrzegu po granicę państwa na Mierzei Wiślanej, zarówno w kopalnych, jak i we współczesnych osadach plażowych. Po silnych sztormach morze wyłukuje bursztyn na brzeg, a amatorzy znajdują okazy o wartości kolekcjonerskiej.[24]

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Bursztyny , Data odczytu: 2026.10.15

Muzea i kolekcje

26 Muzeum Bursztynu ma ponad 1000 eksponatów

Muzeum Bursztynu w Gdańsku pokazuje ponad 1000 eksponatów, od bryłek z inkluzjami sprzed 40 mln lat po współczesną biżuterię. Od 2021 r. mieści się w Wielkim Młynie, który Krzyżacy wzniesli ok. 1350 r. Przeprowadzka potroiła powierzchnię wystawy, do niemal 1000 m². [2][26]

Źródła: Muzeum Gdańskie, Muzeum Bursztynu , Data odczytu: 2026.10.15; Muzeum Gdańskie, Przedprzewodnik po Muzeum Bursztynu , Data odczytu: 2026.10.15

27 Bursztynowa armatka z XVII w. kosztowała 650 tys. euro

Muzeum Gdańskie kupiło za 650 tys. euro armatkę z bursztynu i złota, powstałą w XVII-wiecznym Gdańsku, i od lutego 2026 r. pokazuje ją w Muzeum Bursztynu. Ma 34 cm długości i waży prawie 1 kg, a stworzył ją prawdopodobnie członek gdańskiego cechu bursztyńników Michael Schödelook. Na świecie zachowały się tylko 2 porównywalne obiekty, a w latach 1827–1999 armatka należała do francuskiej gałęzi Rothschildów.[27][18]

Źródła: Dzieje.pl (PAP), Muzeum Gdańskie zakupiło armatkę z bursztynu za 650 tys. euro , Data publikacji: 2026.02.28, Data odczytu: 2026.10.19; National Geographic Polska, Gdańsk słynie z bursztynu nie bez powodu. Jeden z okazów poleciał nawet w kosmos , Data publikacji: 2026.08.16, Data odczytu: 2026.10.19

28 Malborska kolekcja bursztynu liczy ok. 2000 obiektów

Muzeum Zamkowe w Malborku gromadzi bursztyn od powstania w 1961 r., a jego kolekcja liczy ok. 2000 obiektów. Zbiór przyrodniczy obejmuje ponad 700 okazów o zróżnicowanej wielkości. Muzeum określa swoją kolekcję jako największy w Europie zbiór wyrobów artystycznych z bursztynu. Dr Anna Sobecka z UG wskazuje Malbork i Gdańsk jako miejsca największych dziś kolekcji bursztynu.[28][29][30]

Źródła: Dudkowska-Kafar S., Bursztyn, Gdańsk i kobiety nauki , Data odczytu: 2026.10.20; Dzieje.pl (PAP), Wyjątkowy naszyjnik wzbogacił kolekcję bursztynu Muzeum Zamkowego w Malborku , Data publikacji: 2016.03.17, Data odczytu: 2026.10.20; Dzieje.pl (PAP), Do zbiorów Muzeum Zamkowego w Malborku trafił XVII-wieczny ołtarzyk bursztynowy , Data publikacji: 2023.04.17, Data odczytu: 2026.10.20

29 Bursztynowy ołtarzyk z ok. 1670 r. kosztował 290 tys. euro

W 2023 r. do Muzeum Zamkowego w Malborku trafił ołtarzyk w formie krucyfiksu z ok. 1670 r., wykonany w warsztacie gdańskim. Ma ok. 60 cm wysokości i kosztował 290 tys. euro, a zakup sfinansowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W partiach rzeźbiarskich użyto przejrzystego czerwonego bursztynu, a obiekt uzupełniono elementami z kości słoniowej.[30]

Źródło: Dzieje.pl (PAP), Do zbiorów Muzeum Zamkowego w Malborku trafił XVII-wieczny ołtarzyk bursztynowy , Data publikacji: 2023.04.17, Data odczytu: 2026.10.19

30 Zbiory bursztynu Muzeum Ziemi PAN liczą ponad 32 tys. okazów

Zbiory bursztynu Muzeum Ziemi PAN w Warszawie liczą ponad 32 tys. okazów i należą do największych na świecie kolekcji bursztynu bałtyckiego i innych żywic kopalnych. Okazy żywic z 90 stanowisk na 6 kontynentach tworzą największą taką kolekcję na świecie. Kolekcja inkluzji zawiera 138 holotypów stawonogów, a Dział Bursztynu wywodzi się z pracowni założonej w 1951 r. przez Adama Chętnika.[31]

Źródło: Pielińska A., Pieliński A., Rajska M., 60-lecie działalności Muzeum Ziemi w Warszawie w strukturze Polskiej Akademii Nauk , Data odczytu: 2026.10.19

31 Polskie muzea gromadziły ok. 40 tys. okazów inkluzji

W 2006 r. Wiesław Krzemiński i Krystyna Nykiel z ISEZ PAN pisali, że wszystkie kolekcje muzealne w Polsce gromadzą tylko ok. 40 tys. okazów inkluzji. Ok. 7000 z nich było w krakowskim Muzeum Przyrodniczym Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN. Według autorów do muzeów trafia mikroskopijny ułamek inkluzji, a w rękach prywatnych jest wielokrotnie więcej okazów.[12]

Źródło: Krzemiński W., Nykiel K., Klejnot północy , Data odczytu: 2026.10.19

32 Międzynarodowe Stowarzyszenie Bursztynników powstało w 1996 r.

Międzynarodowe Stowarzyszenie Bursztynników założono w 1996 r. w Gdańsku. Według katalogu z 2024 r. zrzesza prawie 300 przedstawicieli nauki, biznesu i innych środowisk. Laboratorium Bursztynu MSB bada surowiec i wyroby z bursztynu bałtyckiego, a wyniki potwierdza dokumentem certyfikacyjnym. Stowarzyszenie funduje też nagrody w konkursie Amberif Design Award.[32][33]

Źródła: Międzynarodowe Stowarzyszenie Bursztynników (amber.com.pl), Amber organisations , Data odczytu: 2026.10.19; Legnicki Festiwal Srebra, Katalog MSB 2024 , Data odczytu: 2026.10.19

Historia i Bursztynowa Komnata

33 Bursztynem handlowano prawdopodobnie już ok. 6000 lat temu

Według kwartalnika Gems & Gemology zbieranie bursztynu nad Bałtykiem i handel nim zaczęły się prawdopodobnie ok. 6000 lat temu, w neolicie. Szlaki bursztynowe prowadziły z Gdańska lub Królewca m.in. do Akwilei nad Adriatykiem. Na terenie dzisiejszej Litwy znaleziono 850 ozdób z bursztynu wykonanych ok. 3000 r. p.n.e.[20]

Źródło: Shor R., The History and Reconstruction of the Amber Room , Data publikacji: 2018.12.01, Data odczytu: 2026.10.15

34 Bursztyn obrabiano w Gdańsku już ok. 980 r.

Gdańsk jest ośrodkiem rzemiosła bursztynniczego od ponad 1000 lat, podaje kwartalnik „Gems & Gemology”. Gdy ok. 980 r. powstawało miasto, obróbka bursztynu była już uznaną umiejętnością jego mieszkańców. National Geographic Polska pisze, że ślady gdańskich pracowni pochodzą z końca X w., a najstarsze ślady obróbki bursztynu w regionie datuje się na VIII–IV tysiąclecie p.n.e.[20][18]

Źródła: Shor R., The History and Reconstruction of the Amber Room , Data publikacji: 2018.12.01, Data odczytu: 2026.10.20; National Geographic Polska, Gdańsk słynie z bursztynu nie bez powodu. Jeden z okazów poleciał nawet w kosmos , Data publikacji: 2026.08.16, Data odczytu: 2026.10.20

35 W 1312 r. Krzyżacy przejęli monopol na bursztyn

Zakon krzyżacki w 1312 r. przejął monopol na handel bursztynem i zabronił nawet zbierania go na plażach. Mimo to w 1477 r. w Gdańsku powstał pierwszy cech bursztynników, a w 1480 r. kolejne w Słupsku i Kołobrzegu. Cech w Królewcu założono dopiero w 1641 r.[20]

Źródło: Shor R., The History and Reconstruction of the Amber Room , Data publikacji: 2018.12.01, Data odczytu: 2026.10.15

36 Gdańsk od 2005 r. umacnia rolę Światowej Stolicy Bursztynu

W strategii przyjętej przez Radę Miasta Gdańska 22 grudnia 2005 r. jednym z celów strategicznych stało się wzmacnianie roli Gdańska jako Światowej Stolicy Bursztynu. 28 czerwca 2006 r. z inicjatywy prezydenta miasta powołano Światową Radę Bursztynu, która zbierała się raz w roku. W Gdańsku odbywają się targi Amberif i Ambermart, określane jako największe na świecie.[34][28]

Źródła: Miasto Gdańsk (gdansk.pl), Projekt: Gdańsk. Światowa Stolica Bursztynu , Data odczytu: 2026.10.19; Dudkowska-Kafar S., Bursztyn, Gdańsk i kobiety nauki , Data odczytu: 2026.10.19

37 Bursztynową Komnatę tworzą w latach 1701–1714

Bursztynową Komnatę zamówił w 1701 r. król Prus Fryderyk I do pałacu Charlottenburg w Berlinie. Prace trwały 13 lat. Kluczową rolę odegrał warsztat gdańskiego mistrza cechu Gottfrieda Turaua i jego współpracownika Ernsta Schachta. Bursztyn miał pokryć 80% powierzchni ścian.[20]

Źródło: Shor R., The History and Reconstruction of the Amber Room , Data publikacji: 2018.12.01, Data odczytu: 2026.10.15

38 Komnatę oddano za 40 grenadierów w 1716 r.

17 listopada 1716 r. król Prus Fryderyk Wilhelm I przekazał niedokończone panele carowi Piotrowi I w zamian za kompanię 40 grenadierów. W 1755 r. komnatę przeniesiono do Pałacu Katarzyny w Carskim Siole, gdzie przetrwała prawie 200 lat. W 1941 r. wywieźli ją Niemcy, a ostatni raz panele

widziano 12 stycznia 1945 r. w Królewcu.[20]

Źródło: Shor R., The History and Reconstruction of the Amber Room , Data publikacji: 2018.12.01, Data odczytu: 2026.10.15

39 Odtworzenie komnaty trwało 24 lata

Odtwarzanie Bursztynowej Komnaty rozpoczęto w 1979 r., a ukończono w 2003 r., po 24 latach pracy. Odtworzona komnata zawiera ok. 100 000 kawałków bursztynu na ponad 150 m² ścian. Oryginalnych paneli nigdy nie odnaleziono. Większość historyków uważa, że zniszczyły je naloty lub ostrzał Królewca w 1945 r.[20]

Źródło: Shor R., The History and Reconstruction of the Amber Room , Data publikacji: 2018.12.01, Data odczytu: 2026.10.15

40 Ruhrgas dał 3,5 mln dolarów na dokończenie Bursztynowej Komnaty

W 1999 r. niemiecka firma energetyczna Ruhrgas zapewniła finansowanie odtwarzania Bursztynowej Komnaty i przekazała dodatkowe 3,5 mln dolarów na dokończenie prac do kwietnia 2003 r. Wcześniej państwo wydało na rekonstrukcję równowartość 7,85 mln dolarów, zanim w 1991 r. finansowanie się załamało. W maju 2003 r., w 300. rocznicę Sankt Petersburga, przywódcy państw otworzyli komnatę dla zwiedzających.[20]

Źródło: Shor R., The History and Reconstruction of the Amber Room , Data publikacji: 2018.12.01, Data odczytu: 2026.10.20

Bursztyn w liczbach

Parametr | Wartość

Wiek bursztynu z Sambii (przegląd z 2026 r.) | 37,7–34 mln lat

Wiek najstarszego bursztynu | ok. 320 mln lat

Twardość w skali Mohsa | 2–2,5

Największa bryła bursztynu | 68,20 kg

Kawałki bursztynu bałtyckiego z inkluzją | ok. 1 na 1000

Złóża bursztynu w Polsce (2025) | 20

Wydobycie w Polsce (2025) | 39,91 t

Roczne wydobycie na Sambii (1979–1988) | 595–744 t

Okazy w zbiorach bursztynu Muzeum Ziemi PAN | ponad 32 tys.

Kawałki bursztynu w odtworzonej Bursztynowej Komnacie | ok. 100 000

Źródła danych: Earth and Environmental Science Transactions of the Royal Society of Edinburgh, Gemological Institute of America, Gems & Gemology, Guinness World Records, Museum für Naturkunde Berlin, Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Przegląd Geologiczny. Stan na 20 października 2026 r.

Mity i fakty o bursztynie

FAŁSZ

„Największa bryła bursztynu na świecie to bursztyn bałtycki”

Rekordowa bryła z Muzeum Bursztynu w Gdańsku (68,20 kg) pochodzi z kopalni węgla brunatnego na Sumatrze.[15]

Źródło: Guinness World Records, Largest piece of amber , Data odczytu: 2026.10.15

FAŁSZ

„Bursztyn bałtycki występuje tylko nad Bałtykiem”

Jacek Kasiński z PIG-PIB nazywa określenie „bałtycki” mylącym. Ten sam sukcynt występuje m.in. na Wołyniu i w rejonie Bitterfeld, a w Polsce najwięcej zasobów udokumentowano na Lubelszczyźnie.[4][21]

Źródła: Kasiński J., Bursztynowa Lubelszczyzna, Data odczytu: 2026.10.20; Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Wykaz złóż bursztynu w Polsce wg stanu na 31.XII.2025 r., Data odczytu: 2026.10.20

FAŁSZ

„Bursztyn to kamień, czyli minerał”

Bursztyn to skamieniała żywica drzew, substancja organiczna, a nie minerał.[6]

Źródło: Gemological Institute of America, Amber, Data odczytu: 2026.10.15

FAŁSZ

„W bursztynie często trafiają się owady”

W bursztynie bałtyckim inkluzję ma tylko ok. 1 na 1000 kawałków, a szczątki roślin to zaledwie 2–3 na 100 inkluzji.[10]

Źródło: Museum für Naturkunde Berlin, Amber forests, Data odczytu: 2026.10.19

FAŁSZ

„Na Antarktydzie nigdy nie znaleziono bursztynu”

W 2024 r. opisano okruchy bursztynu sprzed ok. 92–83 mln lat z rdzenia pobranego z dna Morza Amundsena.[5]

Źródło: Klages J.P. i in., First discovery of Antarctic amber, Data publikacji: 2024.11.12, Data odczytu: 2026.10.20

Źródła

1. Encyclopaedia Britannica, Amber. Adres: <https://www.britannica.com/science/amber>. Data odczytu: 2026.10.15.
2. Muzeum Gdańskie, Muzeum Bursztynu. Adres: <https://muzeumgdansk.pl/oddzialy-muzeum/muzeum-bursztynu/>. Data odczytu: 2026.10.15.
3. Ross A.J. i in., A critical review of the age of Baltic amber from the Samland Peninsula, Russia. Wydawca: Earth and Environmental Science Transactions of the Royal Society of Edinburgh. Wydanie: 2026. Strony: 1–14. Adres: <https://doi.org/10.1017/S1755691025100960>. Data odczytu: 2026.10.19.
4. Kasiński J., Bursztynowa Lubelszczyzna. Wydawca: Academia. Wydanie: nr 1 (41), 2015. Strony: 44–47. Adres: https://www.journals.pan.pl/Content/126107/PDF/16_ACADEMIA_PL_1_41_2015_Kasinski_Bursztynowa.pdf. Data odczytu: 2026.10.15.
5. Klages J.P. i in., First discovery of Antarctic amber. Wydawca: Antarctic Science. Wydanie: t. 36, nr 5, 2024. Strony: 439–440. Adres: <https://doi.org/10.1017/S0954102024000208>. Data publikacji: 2024.11.12. Data odczytu: 2026.10.20.
6. Gemological Institute of America, Amber. Adres: <https://www.gia.edu/amber>. Data odczytu: 2026.10.15.
7. Schmidt A.R. i in., Arthropods in amber from the Triassic Period. Wydawca: Proceedings of the National Academy of Sciences. Wydanie: t. 109, nr 37, 2012. Strony: 14796–14801. Adres: <https://doi.org/10.1073/pnas.1208464109>. Data publikacji: 2012.08.27. Data odczytu: 2026.10.15.
8. Wolfe A.P. i in., A new proposal concerning the botanical origin of Baltic amber. Wydawca: Proceedings of the Royal Society B. Wydanie: t. 276, nr 1672, 2009. Strony: 3403–3412. Adres: <https://doi.org/10.1098/rspb.2009.0806>. Data

publikacji: 2009.07.01. Data odczytu: 2026.10.15.

9. Międzynarodowe Stowarzyszenie Bursztynników (amber.com.pl), MSB amber classification. Adres: <https://amber.com.pl/en/amber-classification-msb/>. Data odczytu: 2026.10.19.

10. Museum für Naturkunde Berlin, Amber forests. Adres: <https://www.museumfuernaturkunde.berlin/en/science/amber-forests>. Data odczytu: 2026.10.19.

11. Klass K.-D. i in., Mantophasmatodea: A New Insect Order with Extant Members in the Afrotropics. Wydawca: Science. Wydanie: t. 296, nr 5572, 2002. Strony: 1456–1459. Adres: <https://www.ovid.com/journals/scie/fulltext/00007529-200205240-00017~mantophasmatodea-a-new-insect-order-with-extant-members-in>. Data publikacji: 2002.05.24. Data odczytu: 2026.10.20.

12. Krzemiński W., Nykiel K., Klejnot północy. Wydawca: Academia. Wydanie: nr 4 (8), 2006. Strony: 12–15. Adres: https://journals.pan.pl/Content/128976/PDF/6_ACADEMIA_PL_4_8_2006_Krzeminski_Klejnot.pdf. Data odczytu: 2026.10.20.

13. Science News, Whazzits get their own insect order. Adres: <https://www.sciencenews.org/?p=34238>. Data publikacji: 2002.04.23. Data odczytu: 2026.10.20.

14. Sadowski E.M., Hofmann C.C., The largest amber-preserved flower revisited. Wydawca: Scientific Reports. Wydanie: t. 13, 2023. Strony: 17. Adres: <https://doi.org/10.1038/s41598-022-24549-z>. Data publikacji: 2023.01.12. Data odczytu: 2026.10.15.

15. Guinness World Records, Largest piece of amber. Adres: <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/66767-largest-piece-of-amber>. Data odczytu: 2026.10.15.

16. Dzieje.pl (PAP), Unikatowe inkluzje trafią do Muzeum Bursztynu w Gdańsku. Adres: <https://dzieje.pl/node/120683>. Data publikacji: 2020.10.23. Data odczytu: 2026.10.19.

17. Dzieje.pl (PAP), Trzy unikatowe inkluzje w bursztynie wzbogaciły zbiory Muzeum Gdańska. Adres: <https://dzieje.pl/node/128290>. Data publikacji: 2021.06.28. Data odczytu: 2026.10.19.

18. National Geographic Polska, Gdańsk słynie z bursztynu nie bez powodu. Jeden z okazów poleciał nawet w kosmos. Adres: <https://www.national-geographic.pl/traveler/kierunki/gdansk-slynie-z-bursztynu-nie-bez-powodu-jeden-z-okazow-polecial-nawet-w-kosmos/>. Data publikacji: 2026.08.16. Data odczytu: 2026.10.19.

19. Dudkowska-Kafer S., Gdańsk pod gwiazdami. Wydawca: Gazeta Uniwersytecka (Uniwersytet Gdański). Wydanie: nr 10 (214), 2025. Strony: 15–19. Adres: <https://gazeta.ug.edu.pl/wp-content/uploads/2025/12/15-19.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.

20. Shor R., The History and Reconstruction of the Amber Room. Wydawca: Gems & Gemology. Wydanie: t. 54, nr 4, 2018. Strony: 378–393. Adres: <https://doi.org/10.5741/GEMS.54.4.393>. Data publikacji: 2018.12.01. Data odczytu: 2026.10.20.

21. Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Wykaz złóż bursztynu w Polsce wg stanu na 31.XII.2025 r.. Adres: https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2025/pdf/bursztyny_2025.pdf. Data odczytu: 2026.10.15.

22. Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Wykaz złóż bursztynów. Adres: https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2012/pdf/bursztyny_2012.pdf. Data odczytu: 2026.10.19.

23. Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Wykaz złóż bursztynu w Polsce wg stanu na 31.XII.2018 r.. Adres: https://www.pgi.gov.pl/images/surowce/2018/pdf/bursztyny_2018.pdf. Data odczytu: 2026.10.19.

24. Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Bursztyny. Adres: <https://www.pgi.gov.pl/surowce/skalne-i-inne/bursztyny.html>. Data odczytu: 2026.10.15.

25. Nieć M., Koncesjonowanie poszukiwań, rozpoznawania i eksploatacji złóż kopalin a wymagania racjonalnej gospodarki. Wydawca: Przegląd Geologiczny. Wydanie: t. 66, nr 3, 2018. Strony: 170–175. Adres: <https://geojournals.pgi.gov.pl/pg/article/download/26916/18634/40737>. Data odczytu: 2026.10.19.

26. Muzeum Gdańska, Przedprzewodnik po Muzeum Bursztynu. Adres: https://muzeumgdansk.pl/fileadmin/user_upload/Przedprzewodnik_MB.pdf. Data odczytu: 2026.10.15.

27. Dzieje.pl (PAP), Muzeum Gdańska zakupiło armatkę z bursztynu za 650 tys. euro. Adres: <https://dzieje.pl/node/167439>.

Data publikacji: 2026.02.28. Data odczytu: 2026.10.19.

28. Dudkowska-Kafar S., Bursztyn, Gdańsk i kobiety nauki. Wydawca: Gazeta Uniwersytecka (Uniwersytet Gdański). Wydanie: nr 9 (213), 2025. Strony: 44–56. Adres: <https://gazeta.ug.edu.pl/wp-content/uploads/2025/11/44-56-1.pdf>. Data odczytu: 2026.10.20.

29. Dzieje.pl (PAP), Wyjątkowy naszyjnik wzbogacił kolekcję bursztynu Muzeum Zamkowego w Malborku. Adres: <https://dzieje.pl/node/27644>. Data publikacji: 2016.03.17. Data odczytu: 2026.10.20.

30. Dzieje.pl (PAP), Do zbiorów Muzeum Zamkowego w Malborku trafił XVII-wieczny ołtarzyk bursztynowy. Adres: <https://dzieje.pl/node/147921>. Data publikacji: 2023.04.17. Data odczytu: 2026.10.20.

31. Pielińska A., Pieliński A., Rajska M., 60-lecie działalności Muzeum Ziemi w Warszawie w strukturze Polskiej Akademii Nauk. Wydawca: Przegląd Geologiczny. Wydanie: t. 67, nr 12, 2019. Strony: 961–963. Adres: <https://geojournals.pgi.gov.pl/pg/article/download/29651/21293/46895>. Data odczytu: 2026.10.19.

32. Międzynarodowe Stowarzyszenie Bursztynników (amber.com.pl), Amber organisations. Adres: <https://amber.com.pl/en/amber-organisations/>. Data odczytu: 2026.10.19.

33. Legnicki Festiwal Srebra, Katalog MSB 2024. Adres: <https://silver.legnica.eu/images/pdf/2024/Katalog%20MSB%202024.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.

34. Miasto Gdańsk (gdansk.pl), Projekt: Gdańsk. Światowa Stolica Bursztynu. Adres: <https://download.cloudgdansk.pl/gdansk-pl/d/20140352160/projekt-gdansk-swiatowa-stolica-bursztynu.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.